

Іванюк Ірина,
*старший науковий співробітник,
Інститут цифровізації освіти НАПН України,
кандидат педагогічних наук,
м. Київ*

ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ПРОСВІТИ

***Анотація:** У статті розглядаються питання готовності педагогічних працівників впроваджувати громадянську парламентську просвіту як складову громадянської освіти в заклади загальної середньої освіти. У роботі використані результати соціологічного дослідження «Громадянська парламентська просвіта в закладах освіти України», що проводилось у січні 2021р.*

***Ключові слова:** готовність педагога, педагогічна майстерність, громадянська парламентська просвіта, громадянська освіта.*

Для впровадження демократії в Україні особлива роль належить освіті, що покликана навчити молоде покоління усвідомлювати власні права та обов'язки, розуміти діяльність демократичних державних інститутів і брати активну участь у громадянському та політичному житті країни. Формування соціальних і громадянських і компетентностей в учнів є одним із основних завдань Нової української школи. Саме тому в освітній процес закладів освіти активно впроваджується громадянська освіта, зокрема заходи з навчання демократії та парламентської просвіти.

Громадянська парламентська просвіта є складовою громадянської освіти, це система просвітницьких заходів формальної та неформальної громадянської освіти, що націлені на розвиток обізнаності громадян щодо устрою та функціонування парламентаризму в Україні, механізмів взаємодії та впливу громадян на діяльність парламенту та народних депутатів, посилення спроможності громадян до ефективної політичної участі у прийнятті рішень щодо вирішення суспільно-політичних питань, а також

формування відповідального ставлення до своїх громадянських прав й обов'язків, пов'язаних з участю на державному та місцевому рівнях [2, с. 11 - 12].

Важливим залишається питання готовності педагога до здійснення громадянської парламентської просвіти (ГПП), враховуючи нагальні потреби, пов'язані з перевантаженістю навчальних програм, проблеми щодо підготовки та обізнаності педагогів з визначеної тематики, використання інтерактивних методів навчання, наявності навчально-методичного забезпечення.

Під поняттям готовності сучасні дослідники розуміють психічний, активно-дієвий стан особистості, систему інтегрованих властивостей, що регулює професійну діяльність, забезпечує її ефективність [2, с.53].

Громадською організацією «Агенція розвитку освітньої політики» у січні 2021 р. було проведено дослідження «Громадянська парламентська просвіта в закладах освіти України». Завданнями дослідження було проаналізувати думки педагогічних працівників загальної середньої освіти та позашкільної освіти щодо проблем і потреб, що виникають або можуть виникнути під час впровадження ГПП; визначити основні пріоритети при здійсненні ГПП, що виявляють самі педагоги; визначити ступінь готовності педагогічних працівників впроваджувати ГПП, використовуючи інтерактивні форми та методи навчання; проаналізувати думки учнів щодо їхньої громадянської позиції та досвіду участі в учнівському самоврядуванні; проаналізувати наявність або відсутність в учнів знань про діяльність Парламенту; проаналізувати ставлення учнів до змісту ГПП та методики її викладання; виробити рекомендації для зацікавлених сторін щодо дієвих шляхів впровадження ГПП в систему загальної середньої та позашкільної освіти [3, с.8 - 9]. Інструменти дослідження включали в себе фокус-групи з педагогічними працівниками (28 респондентів), онлайн-опитування для учнів (2541 респондент), онлайн-опитування для педагогічних працівників (1304 респонденти).

Отримані результати під час проведення фокус-груп із педагогічними працівниками закладів освіти різного типу та форми власності надали підстави для таких висновків.

У змісті освіти базової та старшої школи інформація про діяльність парламенту представлена недостатньо. В 9-му класі учні оглядово знайомляться на уроках «Правознавство» та «Історія України», а в 10-му класі на уроках «Громадянської освіти». На рівні початкової школи педагоги не обізнані про наявність інформації про діяльність парламенту.

Визначена низка проблем, з якими стикаються або можуть зіткнутися педагогічні працівники під час викладання громадянської парламентської просвіти. Зокрема, це: недостатня обізнаність більшості педагогів щодо діяльності та функцій парламенту для того, щоб пояснити це учням; недостатній рівень у педагогів практичних навичок використання інтерактивних методів навчання у роботі з дітьми, щоб зацікавити їх даною темою; у деяких школах уроки з громадянської освіти замінюються уроками історії, бо з цього предмету буде складатись зовнішнє незалежнє оцінювання; у деяких школах у старших класах не гуманітарного профілю курс громадянської освіти в 10-му класі взагалі не викладається, бо вважається не важливим. Два останні факти свідчать про порушення в реалізації громадянської освіти як шкільного предмета.

У зв'язку з наведеними проблемами, знання про діяльність парламенту діти отримують здебільшого у колі родини та під впливом засобів масової інформації, що містить не завжди об'єктивну інформацію щодо діяльності депутатів і політичних партій, часто носить емоційно негативне забарвлення.

З'ясовано, що педагоги вважають за потрібне посилити впровадження ГПП в освітній процес школи/позашкільного закладу, звертаючи увагу на такі важливі моменти: на існуючий запит українського суспільства, про що свідчить низька явка молоді на вибори, не розуміння ними суті та важливості виборчого процесу; формування соціально-громадянських компетентностей, які мають бути результатом Нової української школи; потреба у формуванні

політичної культури громадян; інтерес дітей до діяльності парламенту; існуючі стереотипи щодо розуміння обов'язків і повноважень народних депутатів, що потребують спростування.

Виявлено, що педагоги мають намір і готовність впроваджувати ГПП у своїй професійній діяльності. Враховуючи перевантаженість навчальних програм з предметів, переважна більшість планує це робити під час позакласних заходів. Педагогічні працівники закладів позашкільної освіти вважають, що даний напрям може бути одним з основних напрямів їх роботи, бо вони мають більше можливостей для проведення позашкільних заходів і працюють з групами учнівських лідерів, що може сприяти вихованню майбутніх політиків. Важливо, що більша частина педагогів визнає існування браку знань щодо ГПП і використання інтерактивних методів навчання.

З'ясовано основні мотивації вчителя, що сприятимуть впровадженню ГПП в освітній процес є такі: саморозвиток вчителя, можливість опанувати нові форми інтерактивної педагогічної взаємодії; бажання дітей отримати нові знання, які знадобляться їм у житті; прагнення виховати свідомого громадянина, розглядаючи це як «інвестицію у майбутнє»; власний інтерес і зацікавленість вчителя; заохоченість вчителя, підтримка з боку адміністрації та колег; підготовленість й обізнаність педагога з теми; наявність відповідних навчально-методичних матеріалів; можливість побачити та продемонструвати успішні практики; готовність народних депутатів до зустрічей з учнями.

Визначено, що педагоги розглядають 5 основних підходів щодо впровадження ГПП: 1) Позашкільна діяльність (проекти, онлайн-курси, настільні ігри, заходи ОЦ ВРУ, виїзні навчальні школи, екскурсії, діяльність гуртків, студій, зустрічей з депутатами тощо). 2) Використання інтерактивних методів роботи під час освітнього процесу (ігри, квести, пазли, вікторини тощо). 3) Виховні години, ранкові зустрічі, години спілкування (використання залежить від підтримки адміністрації). 4) Під час уроків історії, правознавства, громадянської освіти. 5) Окремий курс з розробленою

навчальною програмою курсу ГПП. Зазначимо, що основний акцент робиться вчителями на позаурочній та позашкільній діяльності, враховуючи перевантаженість учнів предметним навчанням.

Виявлено, що основними пріоритетами при здійсненні ГПП педагоги вважають: формування критичного мислення; участь учнів у суспільному та політичному житті країни; знання про роль і функції Верховної Ради України; знання про парламентаризм; розуміння вибору, відповідальності за прийняті рішення; знання щодо інструментів впливу громадськості на владу; співпраця з народними депутатами та органами місцевого самоврядування. Педагоги звернули увагу, що пріоритетом має бути заохочення дітей до участі через обговорення цікавих для них тем, що зміст ГПП має відповідати віковим категоріям учнів і викладатись через інтерактивні методи.

З'ясовано, що педагоги потребують додаткового навчання й підвищення професійної майстерності, щоб впроваджувати ГПП. Це обумовлено тим, що мало обізнані щодо цієї тематики, якщо вони не є вчителями правознавства, історії чи громадянської освіти. Для такого навчання може бути розроблено окремий спеціальний курс для вчителів (онлайн чи офлайн), що міститиме теорію парламентаризму (змістовну складову) та практику педагогічної взаємодії (навчання вчителів використовувати інтерактивні методи). За основу можна використати матеріали навчально-методичного посібника «Мій Парламент: розумію і впливаю» [2], бо педагоги, які пройшли навчання по ньому, заявили, що у своїй роботі будуть користуватись саме ним. По закінченні курсу вчителі мають отримати сертифікати підвищення кваліфікації.

Визначено п'ять основних перешкод, з якими стикаються або можуть зіткнутися педагоги під час впровадження ГПП: відсутність підтримки з боку адміністрації та колег; перевантаженість предметними знаннями в рамках існуючої освітньої програми; відсутність вільного часу на додаткові заходи у вчителів та учнів; недостатня обізнаність вчителів з темою ГПП і відсутність відповідного навчально-методичного забезпечення; незацікавленість і

пасивність дітей до теми ГПП; власна політична упередженість вчителів, стереотипи щодо діяльності депутатів і ВРУ.

З'ясовано, що найбільш цікавими для учнів в умовах дистанційного та змішаного навчання будуть такі інтерактивні форми і методи викладання ГПП: квести; навчально-дослідницькі проєкти; віртуальні та реальні екскурсії до ВРУ; перегляд та обговорення відео щодо діяльності ВРУ; онлайн-уроки парламентаризму за участю депутатів; онлайн-дебати; онлайн-ігри; створення відеороликів самими дітьми; створення коміксів; використання Kahoot, дошки пазлів, інтелект карток; проведення брейн-рингів між школами; онлайн-конкурси та вікторини [4].

Впровадження громадської парламентської просвіти в зміст і освітній процес закладів загальної середньої освіти та позашкільця потребує подальшого моніторингу та аналізу за участі всіх зацікавлених сторін – парламентарів, органів управління освітою, освітян, дослідників освіти, громадських та експертних спільнот, батьків і здобувачів освіти.

Література:

1. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2010. № 1. С.52-58.
2. Гриньова М., Іванюк І., Паращенко Л., Юрчишин Л. Мій Парламент: розумію і впливаю: методичний посібник з громадянської парламентської просвіти для роботи з дітьми та молоддю / за заг.ред. Л. Паращенко. Київ: Майстер книг. 2020. 96 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720884>
3. Гриньова М., Іванюк І., Паращенко Л. Громадянська парламентська просвіта в закладах освіти України. Аналітичний звіт за результатами соціологічного опитування освітян та учнів. Київ: Майстер книг. 2021. 108 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726479/>
4. Гриньова М., Дубовик О., Іванюк І., Овчарук О. Готовність педагогів до використання засобів цифрового освітнього середовища в процесі

освіти для демократичного громадянства та парламентської просвіти.
Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут
модернізації змісту освіти». Київ, 2021. Вип. 95. С.31 – 40.
<https://doi.org/10.52256/2710-3560.95.2021.03>